

Anonymizovaná verze

Překlad C-522/20 – 1

Věc C-522/20

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

19. října 2020

Předkládající soud:

Oberster Gerichtshof (Rakousko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

29. září 2020

Žalobce:

OE

Žalovaná:

VY

RAKOUSKÁ REPUBLIKA

[*omissis*]

OBERSTER GERICHTSHOF (*Nejvyšší soudní dvůr*)

Oberster Gerichtshof, který má rozhodnout [*omissis*] ve věci žalující strany OE, [*omissis*], [*omissis*] proti žalované straně VY, [*omissis*], jejímž předmětem je rozvod, na základě opravného prostředku „Revision“, podaného žalující stranou proti rozhodnutí Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (*zemský soud pro občanskoprávní věci ve Vídni*) ze dne 29. června 2020 [*omissis*], kterým nebylo vyhověno odvolání žalující strany proti rozhodnutí Bezirksgericht Döbling (*okresní soud v Döblingu*) ze dne 20. dubna 2020 [*omissis*], přijal

rozhodnutí:

1. Soudnímu dvoru Evropské unie se na základě článku 267 SFEU předkládají k rozhodnutí tyto předběžné otázky:

1. Porušuje čl. 3 [odst. 1] písm. a) odrážka 6 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 zákaz diskriminace stanovený v článku 18 SFEU, protože v závislosti na státní příslušnosti navrhovatele stanoví oproti článku 3 [odst. 1] písm. a) odrážky 5 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 kratší dobu trvání bydliště navrhovatele jako podmínku pro příslušnost soudů státu bydliště?

2. Pro případ kladné odpovědi na první otázku:

Vede takové porušení zákazu diskriminace k tomu, že podle základního pravidla čl. 3 [odst. 1] písm. a) odrážky 5 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 je pro všechny navrhovatele nezávisle na jejich státní příslušnosti doba trvání bydliště v délce 12 měsíců podmínkou pro odvolání se na příslušnost soudů místa bydliště, nebo je pro všechny navrhovatele nutno vycházet z podmínky doby trvání bydliště v délce šesti měsíců?

3. Řízení se přerušuje do doby, než Soudní dvůr Evropské unie rozhodne o žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce [*omissis*].

Odůvodnění:

1. Návrh žalující strany:

1.1. Žalobce se žalobou podanou u rakouského okresního soudu domáhá rozvodu manželství uzavřeného s žalovanou dne 9. listopadu 2011 v Dublinu v Irsku.

1.2. Ohledně příslušnosti soudu, u kterého byly podána žaloba, žalobce uvádí, že je italským státním příslušníkem a žalovaná je německou státní příslušnicí. Jejich poslední společné obvyklé bydliště se nacházelo v Irsku. V květnu 2018 se žalobce z bytu manželů v Irsku odstěhoval a od srpna 2019 žije v Rakousku, což k datu podání žaloby (28. 2. 2020) činí více než šest měsíců.

1.3. Příslušnost soudu, ke kterému byla podána žaloba, vyplývá z čl. 3 [odst. 1] písm. a) odrážek 5 a 6 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (nařízení Brusel IIa). Tato ustanovení stanoví, že pro státní příslušníky státu soudu je založena příslušnost soudu pro rozvodová řízení již v případě šestiměsíční doby trvání bydliště ve státu soudu, zatímco pro státní příslušníky jiných členských států je vyžadována minimálně roční doba trvání bydliště. To představuje nerovné zacházení na základě státní příslušnosti a je v rozporu s článkem 18 SFEU. Při výkladu v souladu s unijním právem je třeba v případě pochybností použít výhodnější normu, a proto se může žalobce i jako státní příslušník jiného

členského státu než státu soudu odvolávat na příslušnost soudů místa svého obvyklého bydliště v Rakousku již v případě šestiměsíční doby trvání bydliště.

2. Dosavadní řízení:

2.1. Soud prvního stupně, na nějž se žalobce obrátil, odmítl žalobu z důvodu chybějící mezinárodní příslušnosti *a limine*.

Rozlišováním podle státní příslušnosti v čl. 3 [odst. 1] písm. a) odrážky 5 a 6 nařízení Brusel IIa má být zabráněno tomu, aby strana sporu dosáhla příslušnosti soudů určitého státu podvodným způsobem. Vzhledem k tomu, že u příslušnosti soudu záleží na délce doby trvání bydliště při podání návrhu, nestačí ani to, že čekací doba uplyne v průběhu řízení.

2.2. Soud druhého stupně odvolání žalobce proti tomuto rozhodnutí nevyhověl a připojil se k právnímu názoru soudu prvního stupně, že se v daném případě nejedná o diskriminaci na základě státní příslušnosti.

2.3. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce opravný prostředek „Revision“ k Oberster Gerichtshof.

3. Právo Společenství:

3.1. Jak vyplývá ze čl. 267 písm. b) SFEU, má Soudní dvůr Evropské unie (Soudní dvůr) pravomoc bez jakékoli výjimky rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se platnosti a výkladu aktů přijatých unijními orgány (rozsudek Soudního dvora C-258/14, *Florescu* a další, ECLI:EU:C:2017:448, bod 30 a další). Evropská unie je unií práva, v níž její orgány podléhají přezkumu souladu svých aktů zejména se Smlouvami, obecnými právními zásadami a základními právy (v tomto smyslu viz rozsudek Soudního dvora C-583/11 P, *Inuit Tapiriit Kanatami a další v. Parlament a Rada*, ECLI:EU:C:2013:625, bod 91; rozsudek Soudního dvora C-274/12 P, *Telefónica v. Komise*, ECLI:EU:C:2013:852, bod 56).

3.2. Článek 18 SFEU zní:

„V rámci použití Smluv, aniž jsou dotčena jejich zvláštní ustanovení, je zakázána jakákoli diskriminace na základě státní příslušnosti.

Evropský parlament a Rada mohou řádným legislativním postupem přijímat předpisy zakazující takovou diskriminaci.“

3.3. Článek 3 nařízení Brusel IIa zní:

„Obecná příslušnost

1. *Ve věcech týkajících se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné jsou příslušné soudy toho členského státu,*

a) *na jehož území*

- *mají manželé obvyklé bydliště, nebo*

- *měli manželé poslední společné obvyklé bydliště, pokud zde jeden z nich ještě bydlí, nebo*

- *má odpůrce bydliště, nebo*

- *v případě společného návrhu na zahájení řízení má alespoň jeden z manželů obvyklé bydliště, nebo*

- *má navrhovatel obvyklé bydliště, v němž bydlel nejméně jeden rok bezprostředně před podáním návrhu na zahájení řízení, nebo*

- *má navrhovatel obvyklé bydliště, v němž bydlel nejméně šest měsíců bezprostředně před podáním návrhu na zahájení řízení, a zároveň je buď státním příslušníkem tohoto členského státu, nebo, v případě Spojeného království a Irska, zde má ‚domicil‘;*

b) *jehož státními příslušníky jsou oba manželé nebo, v případě Spojeného království a Irska, se jedná o zemi "domicilu" obou manželů.*

2. *Pro účely tohoto nařízení se pojem ‚domicil‘ vykládá podle právních řádů Spojeného království a Irska.“*

4. *Vnitrostátní právní předpisy:*

4.1. *Ustanovení § 76 Jurisdiktionsnorm (JN – zákon o organizaci soudnictví) zní:*

„Spory vyplývající z manželství nebo registrovaného partnerství

(1) Pro spory o rozvodu, zrušení, prohlášení manželství za neplatné nebo konstatování existence či neexistence manželství, jakož i o zrušení registrovaného partnerství, jeho prohlášení za neplatné nebo konstatování existence nebo neexistence registrovaného partnerství mezi účastníky řízení je příslušný výlučně soud, v jehož obvodu účastníci řízení mají nebo naposledy měli své obvyklé bydliště. Pokud v době podání žaloby žádný z účastníků řízení nemá nebo neměl své obvyklé bydliště v tomto obvodu nebo neměli-li své společné obvyklé bydliště v tuzemsku, je výlučně příslušný soud, v jehož obvodu leží obvyklé bydliště žalovaného a, pokud neexistuje takové obvyklé bydliště v tuzemsku, obvyklé bydliště žalobce, jinak Bezirksgericht Innere Stadt Wien (obvodní soud ve Vídni – vnitřní město).

(2) Příslušnost tuzemských soudů pro spory uvedené v odst. 1 je dána, pokud

1. *jeden z účastníků řízení má rakouskou státní příslušnost nebo*
2. *žalovaný, v případě žaloby na neplatnost proti oběma manželům nebo oběma registrovaným partnerům alespoň jeden ze žalovaných má své obvyklé bydliště v tuzemsku nebo*
3. *žalobce má své obvyklé bydliště v tuzemsku nebo oba manželé nebo oba registrovaní partneři měli své poslední společné obvyklé bydliště v tuzemsku nebo žalobce nemá státní příslušnost nebo v době uzavření manželství nebo registrovaného partnerství měl rakouskou státní příslušnost.*

(3) Příslušnost tuzemských soudů pro spory o zrušení registrovaného partnerství nebo jeho prohlášení za neplatné, jakož i konstatování existence nebo neexistence registrovaného partnerství je v každém případě dána pro registrovaná partnerství uzavřená v Rakousku.“

5. Odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce:

5.1. Podle tvrzení žalobce je žalobce italským státním příslušníkem a žalovaná německou státní příslušnicí. Jejich poslední společné obvyklé bydliště se nacházelo v Irsku. Podle vnitrostátních právních předpisů tedy neexistuje příslušnost tuzemských soudů.

5.2. Ve všech členských státech EU – vyjma Dánska – platí s účinností od dne 1. srpna 2004 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (nařízení Brusel IIa). Otázka příslušnosti tuzemských soudů by tak byla zodpovězena kladně, pokud by byla dána podle ustanovení tohoto nařízení.

5.3. Ustanovením relevantním pro rozvody manželství je výše uvedený článek 3 Brusel IIa. Tento článek však v situacích uvedených v čl. 3 [odst. 1] písm. a) odrážkách 5 a 6 nařízení Brusel IIa, které v projednávaném případě jako jediné přicházejí v úvahu, předpokládá dobu trvání bydliště určité délky. Přitom čl. 3 odst. 1 písm. a) odrážky 5 a 6 nařízení Brusel IIa rozlišují délku doby trvání předpokládaného bydliště podle státní příslušnosti navrhovatele.

5.4. Vzhledem k tomu, že žalobce nemá rakouskou státní příslušnost, činí tato lhůta jeden rok (odrážka 5). Tuto podmínku žalobce při podání žaloby u rakouského okresního soudu (Bezirksgericht) nesplnil. Kdyby měl žalobce rakouskou státní příslušnost, činila by lhůta pouze šest měsíců (odrážka 6). Tuto podmínku by žalobce podle svého tvrzení splnil.

5.5. Rozhodný okamžik pro výměr doby trvání bydliště je podle znění čl. 3 odst. 1 písm. a) odrážek 5 a 6 nařízení Brusel IIa okamžik podání návrhu.

5.6. Podle vnitrostátních právních předpisů nemohou být v odvolacím řízení uplatňovány nové skutečnosti. Zákazu uplatnění nových skutečností nepodléhají skutečnosti a důkazy, které se z moci úřední týkají skutečností, které je třeba zohlednit kdykoli. K tomu náleží i příslušnost [soudu]. Podle § 42 odst. 1 JN je však třeba z moci úřední přihlížet pouze k těm skutečnostem, ze kterých vyplývá nenaplnění podmínek řízení, zde tedy nepřípustnost soudního řízení. Pro (pozitivní) existenci těchto podmínek řízení naproti tomu chybí odpovídající ustanovení, a proto podle ustálené judikatury skutečnosti, které jsou uváděny v odvolacím řízení proti odmítnutí žaloby, podléhají zákazu uvádění nových skutečností [*omissis*].

5.7. Není proto nutno přihlížet k tomu, že během odvolacího řízení uplynula i dvanáctiměsíční lhůta.

6. K první předběžné otázce:

6.1. Článek 18 SFEU zakazuje svévolné nerovné zacházení, čili takové, které není odůvodněno věcnými důvody, které nespočívají na státní příslušnosti jako takové. Nerovné zacházení musí být odůvodněno objektivními okolnostmi, takže je třeba zvážit statky a zájmy s ohledem na cíle smlouvy, s přihlédnutím k zásadě proporcionality (rozsudek Soudního dvora C-29/95, *Pastors a Trans Cap v. Belgický stát*, ECLI:EU:C: 1997:28, bod 19; viz rovněž rozsudek Soudního dvora C-264/96, *ICI-Kenneth Hall Colmer*, ECLI:EU:C: 1998:370, bod 28 a násl.).

6.2. Podle některých názorů v právní teorii nejsou různě dlouhé čekací lhůty v čl. 3 odst. 1 písm. a) odrážek 5 a 6 nařízení Brusel IIa věcně odůvodněny a porušují tak článek 18 SFEU [*omissis*] (Důkazy pro tuto teorii).

6.3. Druhá část názorů v právní teorii má naproti tomu za to, že čl. 3 odst. 1 písm. a) odrážka 6 nařízení Brusel II je v souladu se zásadou rovného zacházení (*[omissis]*) (Důkazy pro tuto teorii). Je to odůvodněno mimo jiné tím, že realitě neodpovídá hypotéza, že kvalifikovaná vazba navrhovatele, která má být primárně prokázána dobou trvání bydliště v délce jednoho roku, vzniká v kterémkoli členském státě stejně rychle jako v domovském státu. Státní příslušnost se zde používá jako kritérium vazby tím, že při posuzování obvyklého bydliště jako takového se přípustným způsobem přičítá význam původu, kulturním vazbám a jazykem zprostředkované schopnosti integrace a komunikaci. Přitom je odkazováno na rozsudek Soudního dvora [ze dne 2. dubna 2009, A.] (C-523/07, ECLI:EU:C:2009:225, bod 44), podle něhož je třeba zohlednit státní příslušnost jako indicii pro integraci odůvodňující obvyklé bydliště dítěte (článek 8 nařízení Brusel IIa).

6.4. Vzhledem k tomu, že čl. 3 odst. 1 písm. a) odrážky 5 a 6 nařízení Brusel IIa jsou vázány pouze na státní příslušnost, aniž by z toho bylo možné společně s délkou doby trvání skutečného bydliště odvodit dostatečně relevantní rozdíl pro integraci a úzkou vazbu na příslušný členský stát – lze mít na mysli například

osoby, které se v tomto členském státě narodí a vyrostou, ale nemají příslušnou státní příslušnost – má rovněž Oberster Gerichtshof pochybnosti, zda rozlišování, které lze z těchto ustanovení vyvodit, je v souladu se článkem 18 SFEU.

7. K druhé předběžné otázce:

7.1. Pokud bychom vycházeli z toho, že odlišná délka doby trvání bydliště stanovená v nařízení jakožto podmínka pro příslušnost soudu žalobce porušuje zákaz diskriminace, vyvstává otázka právních důsledků.

7.2. Autor nařízení v čl. 3 odst. 1 písm. a) odrážce 5 nařízení Brusel IIa v zásadě požaduje pro příslušnost soudů místa bydliště navrhovatele dobu trvání bydliště v délce jednoho roku a zkrácení lhůty na šest měsíců stanoví pouze v případě, kdy se přidruží státní příslušnost státu bydliště. To by hovořilo pro použitelnost dvanáctiměsíční lhůty nezávisle na státní příslušnosti pro všechny navrhovatele, kteří se odvolávají na soudní příslušnost podle čl. 3 odst. 1 písm. a) odrážek 5 a 6 nařízení Brusel IIa.

7.3. Na druhé straně to však odpovídá judikatuře Soudního dvora v případech diskriminace – pokud například vnitrostátní právní předpisy stanoví při porušení unijního práva rozdílné zacházení s vícero skupinami osob – podle níž je třeba příslušníkům znevýhodněné skupiny poskytnout tytéž výhody jako mají příslušníci zvýhodněné skupiny (rozsudek Soudního dvora C-18/95, *Terhoeve v. Inspecteur*, ECLI:EU:C: 1999:22, bod 57 a další). To by hovořilo pro použitelnost kratší lhůty v délce šesti měsíců pro všechny navrhovatele nezávisle na státní příslušnosti.

8. Jako soud posledního stupně má Oberster Gerichtshof podle článku 267 SFEU povinnost předložit Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, protože existují pochybnosti o správném použití unijního práva.

[omissis]

Oberster Gerichtshof,
Vídeň, dne 29. září 2020
[omissis]